

JOSIP RESSEL, ŠUMAR I IZUMITELJ

(Govor na otkrivanju spomen-ploče u Motovunu 24. rujna 1993.)

Okupili smo se danas u ovom ponosnom istarskom, dakle i hrvatskom gradu, kao dijela aktivnosti za upoznavanje i odavanje priznanja Josipu Resselu, šumaru i izumitelju. Ressel je rođen prije 200 godina, 29. lipnja 1793'. godine, u češkom gradiću Chrudimu u središnjoj Češkoj, a život završio 10. rujna 1857. godine u Ljubljani, kamo je poslovno došao iz Trsta, njegovog službenog sjedišta kao mornaričkog šumarskog intendanta. Josip Ressel po zvanju i zanimanju bio je šumarski stručnjak, ali i mnogostruki izumitelj. Šumarske nauke polazio je u Šumarskom zavodu (školi) u Mariabrunn- u kod Beča i 1816. godine završio dvogodišnji tečaj. Ovo školovanje omogućila mu je stipendija iz osobnih sredstava austrijskog cara Franje I. Prvo mjesto dobiva 1817. godine kao okružni šumar u Pleterju (Slovenija) odakle nakon četiri godine prelazi u Provincijsku upravu državnih dobara za Primorje u Trstu. Ova Uprava bila je nadležna za područje tadašnjeg Carskog namjesništva u Trstu, odnosno ilirsku provinciju Istru iz doba Napoleona tj. od Soče preko današnjeg Slovenskog primorja i Istre do kvarnerskih otoka (Krka i dr.). Iz ove Uprave 1838. godine prelazi u Mornaričku upravu, brodograđevnu jedinicu tj. jedinicu kojoj je bila zadaća nabava brodograđevnog drva. Tim poslom ostao je i dalje vezan za Istru, ali i dalje Hrvatsku sve do Požeške doline, do šuma Kutjevačkog vlastelinstva.

Kakve su veze Ressela s Motovunom? Bio je višegodišnji stanovnik ovoga grada. Najprije kao upravitelj državnih šuma u Istri i na otoku Krku i šume Dletvo kod Klane, a zatim kao predsjednik Mornaričke šumarske agenture u Motovunu. Stoga se današnja svečanost prvenstveno odnosi na rad Ressela kao šumara i to posebno iz ovog sjedišta.

Kao upravitelj u Motovunu prvenstveno se brinuo o Motovunskoj šumi. Ne samo brinuo nego i borio za njezin opstanak. Najprije protiv nakane da se pola šume iskrči i pretvori u pašnjak s ciljem da erar dođe do novca a zatim da se spriječi njezino zatrpavanje nanosima rijeke Mirne. Kako Motovunska šuma, osim manjeg dijela iskrčenog za vrijeme talijanske vladavine između dva svjetska rata, i danas postoji možemo zaključiti da je Resselovo zauzimanje za njezin opstanak bilo uspješno. Ressel je počeo gospodariti Motovunskom šumom mimo ondašnjih krutih školskih shema i protiv onih, koji su bili »gluhi za razloge a slijepi za brojke«, kako je sam napisao u svojoj »Povijesti mornaričkih šuma« i time došao u sukob s pretpostavljenima. To je bio i razlog da je prešao u službu Mornaričke uprave. Međutim, prema nekim bilješkama namjeravao je prijeći u Zadar, dakle Carskom namjesništvu za Dalmaciju na čisto šumarske poslove.

Ressel je izradio i elaborat »Plan o ponovom pošumljivanju općinskih zemljišta u Istri«. Prvenstvena namjena tih pošumljivanja bila je uzgoj hrastovih stabala za brodograđevne svrhe, ali je naglasio da će se tim pošumljivanjima poboljšati i ispaša za stoku istarskog seljaka. I u tom elaboratu ide samostalnim putem u kojem šumu promatra i zbog njezinih općekorisnih funkcija a ne samo kao izvora za drvo. Po svojim navodima Ressel je preteča današnjem ekološkom gledanju prirode. Dakle, gotovo prije 150 godina, Ressel je razmišljao poput današnjeg čovjeka da zahvati u prirodi budu u skladu s njezinim zakonima razvitka i opstojnosti.

Na početku označismo Ressela njegovim zanimanjem i kao izumitelja. Kao izumitelja stoga, što je to zapravo druga grana njegove djelatnosti. Izumima Ressel se bavio cijeloga života, jer je pored pogonskog brodskog vijka imao cijeli niz izuma i originalnih zamisli u svojim elaboratima. Brodski je vijak samo njegov najznačajniji izum, izum za koji je sam Ressel predviđao, da će omogućiti preplavljanje Atlantika, razmaka između Europe i Sjeverne Amerike, za šest do sedam dana! Izum, koji mu je donio mnogo gorkih trenutaka, a priznanje je dobio tek po smrti. Naime, njegova udovica primala je mirovinu u visini njegove plaće umjesto mnogo manju koja bi joj po propisima pripadala. Priznanje deset godina po njegovoj smrti odao je admiral Tegetthof, koji je rekao, da je talijansku mornaricu u borbi kod otoka Visa pobijedio zahvaljujući što su njegovi brodovi imali pogon na Resselov vijak.

Od brojnih drugih izuma spomenimo samo neke. Tako je patentirao valjaonicu vrućeg željeza te proizvodnju kugličnih i valjkastih ležaja, predlaže korišćenje pneumatskih naprava za izvlačenje ugljena i rudača iz rudnika pa i prijenos istim načinom pošte od Trsta do Beča (udaljenost 568 km) i to ukapanjem cijevi u zemlju. U nastojanju da pomogne istarskom seljaku konstruirati novi tip pluga, planira pogon mlinova, pilana i crpaljki za vodu pomoću vjetra a predlaže i načine konzerviranja hrane, mesa i brašna. itd., itd.

Ne smiju se mimoći ni Resselovi prijedlozi na ekonomsko-socijalnom području, što je izložio u brošuri izdatoj 1848. godine u Trstu na vlastiti trošak. Navodimo samo one za malog čovjeka kao osiguranje novca vlasnicima nekretnina za poboljšanje njihovog gospodarstva i kuća, javno osiguranje vlasničkih nekretnina od šteta požara i vode, a stoke od zaraznih bolesti, pa osnivanje ubožnica te stipendiranje školovanja nadarene siromašne omladine.

U svojoj Povijesti mornaričkih šuma Ressel posebno spominje i općinu Motovun. Naime, piše da je motovunska općina svojedobno pridržala pravo drvarenja iz najbližih dolinskih šuma kao dovoljne površine za podmirenje potreba stanovništva općine. Od posebnih dokumenata u mletačkom arhivu pronašao je samo jedan – »o prodaji građevnog drva družini Flego iz Motovuna za neki mlin«, pa iz toga zaključuje da su se tijekom 300 godina i ostali Motovunjani opskrbljivali drvom iz tog dijela dolinske hrastove šume.

Ukratko, Ressel zavređuje da bude i ovdje, u Motovunu, trajno obilježen za potsjećanje kako stanovnika ovog grada tako i svakog namjernika. Zato i Hrvatsko šumarsko društvo postavlja ovu spomen ploču s natpisom »Josipu Resselu, šumaru i izumitelju« na trajni spomen!

Oskar Piškorić